

BİDEN-TRUMP TARTIŞMASINDAN SONRA ABD BAŞKANLIK SEÇİMLERİNİ NE BEKLİYOR?

Prof. Dr. Füsun Türkmen

30.06.2024

2024 ABD başkanlık yarışının ön seçim süreci, 27 Haziran akşamı Başkan Biden ve Beyaz Saray'a yeniden talip olan eski Başkan Trump arasındaki televizyon münazarasıyla son buldu. Ve akabinde bugüne kadar Amerika'da emsali görülmemiş bir ulusal tartışma patlak verdi. Konu, uzaktan tahmin edilebileceğinin aksine, Trump'ın demokrasi, siyasi etik, uluslararası politika vizyonu ve sosyal eşitlik açılarından temsil ettiği iç ve dış tehlikenin büyüklüğü değildi. Konu, imajın özden çok daha fazla önem kazandığı çağımızda Biden'ın sergilediği zayıflamış zihinsel yetenek görüntüsüydü. Duraksamaları, boğuk sesi, şaşkın tavrı, yavaş temposu, Trump'ın gerçek dışı siyasi iddialarını anında cevaplayamayışı ve cümle sonlarının anlaşılmağı olaya damga vurdu. Böylelikle münazara sırasında tam 30 kez yalan beyanda bulunduğu tespit edilen ve hakkında açılan sayısız dava ve soruşturma ile karşısında anayasal, mali ve -Başkanlık tarihinde ilk kez- adli bir suçlu olarak duran Trump öne çıkmış oldu. Asıl önemlisi, "facia", "büyük fiyasko", "tutarsız performans", "panik" gibi manşetleri atanların sadece muhafazakâr Cumhuriyetçi medya olmayışydı. Nitekim, ülkenin en saygın basın organlarından geleneksel Demokrat yanlısı *New York Times*, başyazısında bugüne kadarki iç ve dış politikasından takdirle bahsettiği Biden'ın artık dört yıl önceki adam olmadığını ve uzun siyasî kariyeri boyunca devlete yaptığı tüm büyük hizmetlerin en sonuncusunun başkanlık yarışından çekilmek olması gerektiğini yazdı. Tabii aynı yazıda Cumhuriyetçi Parti de kendini Trump gibi bir şahsiyete teslim etmiş olduğu ve onu aday gösterdiği için eleştiriliyor ama doğal olarak balyoz etkisi yapan Biden'a yapılan açık çağrı. Demokrat Parti saflarında ise 27 Haziran'dan beri gerçek bir panik hüküm sürdüğüne dair haberler dolaşiyor. Hatta genelde daha geç bir tarihte yapılan ikili münazaranın kasten parti yönetimi tarafından öne alındığı ve Biden'ın yerine geçebilecek adayın tespitine zaman tanındığı yönünde söylentiler de var.

Artan baskılar karşısında Biden çekilir mi?

Bu sorunun cevabı Trump'a göre hayır. Böyle bir şeye inanmadığını söylerken, şüphesiz Biden'ın temelde inatçı ve mücadeleci yapısına atıfta bulunmaktan çok, rakibinin açığını

yakalamış olmanın avantajıyla kendi bilinçaltı isteğini dile getiriyor. Biden ise münazaradan bir gün sonra North Carolina eyaletinde taraftarlarına hitaben yaptığı zararı telafi konuşmasında yeteneklerinin eksildiğini kabul ettiğini ama rakibinin aksine iyi ile kötüyü, gerçeğe yalını ayırt etmeye devam ettiğini söyledi. Yani şimdilik direniyor.

Peki, 10 Eylül'deki ikinci ve son münazara ile Kasım ayına kadar sürecek mitingler esnasında yeni bir yol kazası vuku bulur ve baskılar karşı konulamaz hale gelirse, olasılıklar nelerdir?

Seçim sürecinin farklı aşamalarına bağlı olarak değişkenlik gösterebilecek hukuki olasılıkları gözden geçirmeden önce, Amerikan başkanlık seçimlerinin kendine özgü yapısını kısaca hatırlamakta fayda var.

BAŞKANLIK SEÇİM SİSTEMİ

Aday belirleme, bilindiği gibi seçim yılının Ocak ayında başlar ve her eyalette iki parti (Cumhuriyetçi ve Demokrat) içindeki aday adaylarının birbirleriyle yarışmasından oluşur. Bu, her aday adayını temsil eden farklı delegelerin seçildiği ön seçim (ya da *primary*) sezonudur. Belirlemede nisbî temsil usulünü uygulayan bir iki istisnai eyalet hariç (kısmen Nebraska ve Maine gibi) öncelikli olarak “*winner-take-all*” (kazanan herşeyi alır) yöntemi uygulanır. Buna göre salt çoğunluk olmadan sadece önde giden aday adayı eyaletteki tüm delegeleri kazanır. Her eyaletin ön seçimleri tamamlandıktan ve delegeleri belirlendikten sonra Temmuz ve Ağustos aylarında her iki parti Ulusal Kurultaylarını (*National Convention*) düzenler ve her birinde eyaletleri temsil eden delegelerin tümü (Demokratlar 4000, Cumhuriyetçiler 2400 kişi olmak üzere) açık oylamayla aday adaylarından birini salt çoğunluk esasına göre partinin başkanlık adayını belirler. Süreçte “süper delegeler” yani parti yönetim kadrosu da oy kullanır ve resmî aday, parti içi dengeleri gözetererek seçtiği başkan yardımcısı olacak kişiyi açıklar. Üç gün süren ve görkemli bir medya şöleni olan bu kurultaylardan bu yıl Cumhuriyetçilerininki 15-18 Temmuz tarihleri arasında Milwaukee, Demokratlarınki ise 19-22 Ağustos tarihleri arasında Chicago kentlerinde yapılacak.

Bunun ardından her iki aday iki aylık bir miting/sosyal medya mesajı/röportaj maratonuna girer ve geleneksel olarak Demokrat ve Cumhuriyetçi eyaletlerden çok “salıncak eyaletler” (*swing states*) diye tabir edilen değişken oylu bölgelere odaklanır, böylelikle kararsız seçmen kitlesini hedef alır. Bu bölgeler zaman içerisinde temelde aynı kalmakla birlikte, son iki seçimin

beklenmedikleri ışığında, bu yıl büyük olasılıkla Arizona, Georgia, Michigan, Nevada, North Carolina, Pennsylvania ve Wisconsin olarak öngörülmektedir.

Kasım ayının ilk pazartesisini takip eden Salı günü her eyalette farklı olabilen oy kullanma usullerine göre (sandık, elektronik, erken oy vs.) seçimler yapılır. Anayasanın 2. maddesi uyarınca oylama sırasında Amerikalılar başkan adayını için oy kullanırken, aslında her eyalette o adaya bağlı olan ve parti ya da eyalet kurultayınca belirlenmiş “seçiciler” (*Great Electors*) grubuna oy verirler. Bu da seçimi üçüncü aşama olan Seçici Kurul (*Electoral College*) aşamasına getirmektedir. Her eyaletin seçici sayısı o eyaletin Federal Kongre’deki toplam Senatör ve Temsilci sayısına eşit olup Seçici Kurul’un genel toplamı, Kongre mevcudu olan 538’e eşittir. Başkan seçilebilmek için bunun salt çoğunluğu olan 270’i almak gerekir. Ve bu aslında seçim gecesi belli olur. Yine de Aralık ayında Seçici Kurul eyalet merkezlerinde oylama yapar ve oylar 6 Ocak’ta Washington’da Senato önünde sayılarak yeni başkan 20 Ocak’ta göreve başlar. Eğer hiçbir aday çoğunluğu alamazsa (örneğin 269-269) Temsilciler Meclisi toplanır ve eyalet başına bir oy esasına göre başkanı seçer. Başkan yardımcısını ise Senato kişisel oy temeline göre seçer ve böylelikle kontrol-denge sistemi (*checks and balances*) gözetilmiş olur. 18. yüzyıldan beri geçerli olan Seçici Kurul sisteminin günümüzde çeşitli dezavantajları olmasına rağmen değiştirilmesi, hem federal Kongre hem de Eyalet Kongreleri bazında oy birliği gerektirdiğinden mümkün görünmemektedir.

OLASILIKLAR

- 1- Aday değişikliği Kurultaydan önce yapılırsa, bugünkü durumda 4000 Demokrat Parti delegesi ve %20 oranındaki süper delegeler (Cumhuriyetçilerde bu oran %5’tir), 300 delegenin aday göstermesi sonucunda yarışa girme hakkı elde eden yeni aday adayları arasından resmi adayını belirleyeceklerdir. Bu da birkaç hafta içinde parti saflarında hiç görülmemiş kıyasıya bir yarış demektir.
- 2- Kurultaydan sonra ve seçimlerden önce aday değişikliği olursa Kurultayda belirlenen Başkan Yardımcısı adayını otomatik olarak Başkan adayının yerini almayacak ve 480 kişiden oluşan Demokrat Parti Ulusal Komitesi, Kongre’deki Demokrat liderler ve Demokrat eyalet valileriyle danışma sonucunda yeni adayını belirleyecektir. Ulusal Komitesi 170 kişiden oluşan Cumhuriyetçi Parti ise kuralları gereği böyle bir durumda tekrar Kurultay toplayabilir.

- 3- Seçimden sonra ve Seçici Kurul oylamasından önce ölüm veya bir şekilde görev imkânsızlığı nedeniyle aday değişikliği hasıl olduğunda ise sürece belirsizlik hakim olacaktır çünkü yasa bu konuda sessizdir. Bilinen şey, yine Başkan Yardımcısı adayının otomatik olarak göreve gelmeyeceğidir. Bilinmeyen ise, hangi partinin Ulusal Komite, hangi partinin Kurultay seçeneğini tercih edeceğidir. İkisi de bu konuda serbesttir ve bu durumda Seçici Kurul seçilen aday destekler.
- 4- En net senaryo ise Seçici Kurul oyu sonrası ve yeni Başkan'ın görevi devralması öncesinde karşımıza çıkmaktadır. Amerikan Anayasası'nın 20 sayılı değişikliğinin (*amendment*) üçüncü maddesi uyarınca, bu durumda Başkan Yardımcısı görevi devralır.

ADAY İSİMLERİ

Şu anda Amerikan siyaset sahnesi işte bu tartışmalarla çalkalanıyor. Şimdiden öne çıkan bazı aday isimleri mevcut. Bunların başında Demokrat Parti'nin yükselen yıldızı Kaliforniya Valisi Gavin Newsom geliyor. Kendisi her ne kadar liderine sırt çevirmeyeceğini söylüyorsa da 56 yaşındaki bu eski San Francisco Belediye Başkanı, partinin ilerici kanadının en önde gelen ismi. Bu arada birinci eşi Kimberly Guilfoyle bugün Trump'ın oğlu Donald Jr. ile birlikte ve kayınpederinin kampanyasında canla başla çalışıyor!

Bir diğer isim, epeydir söz konusu olan ve kadınlarla azınlıkların oylarını garantileyeceği gözüyle bakılan eski Başkan Obama'nın eşi Michelle. Özellikle Başkan Yardımcısı Kamala Harris'in düşük performansı ve anketlerde Biden'ın dahi arkasından geldiği düşünüldüğünde, onun rolünü Michelle Obama'nın başarıyla üstlenebileceği görüşü hakim.

Son günlerde giderek öne çıkan ve 2020 seçimlerinde adı Başkan Yardımcılığı için geçmiş olan Michigan Valisi Gretchen Whitmer bir başka kadın aday. 52 yaşındaki hukukçu kökenli Whitmer, Michigan Temsilciler Meclisi ve Senatosu'nda görev yapmış. Söylentilere bakılırsa, münazaradan haftalar önce Washington'a öncü bir ekip göndererek başkent nabzını yoklamaya başlamış ve Demokrat Parti'nin "yumuşak darbe" hazırlıklarının gölge ismiymiş.

Tabii bütün bunlar spekülasyon olarak kalabilir. Ya Biden sonuna kadar direnir, yahut beklenmedik bir isim son anda öne çıkabilir. Her durumda, 5 Kasım 2024 başkanlık seçimlerinin bu sefer her zamankinden daha zorlu geçeceği ve sonucunda Amerika'daki ve dünyadaki genel eğilimleri büyük ölçüde belirleyeceği söylenebilir.